Poštnina plačana v gotovini. Leto LXI V Ljubljani, v četrtek 16. marca 1933 Štev. 63 a Cena 1 Din

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

SLOVENEC

Ček. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inserate, Sarajevo štv. 7563 Zagreb štv. 39.011, Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva 6, telefon 2992

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050 — nočna 2996, 2994 in 2050

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Ameriški zgled

Ko je prišla v Evropo vest, da je dne 11. februarja zaprla svoja vrata ena izmed številnih bank v Detroitu, ni še nikomur prišlo na misel, da bo nastala splošna bančna kriza, ki bo zamajala temelje ameriškega gospodarstva. Saj so dnevno prihajala poročila o zatvoritvi bank v Združenih državah. Toda prišlo je na dan, da široka ameriška publika nima zaupanja v dosedanji ameriški bančni sistem in vse kroge vlagateljev je zadela panika, dokler dne 4. marca ni prišel splošen moratorij v vseh državah. Dolar je nehal notirati na svetovnih borzah. Da je prišla kriza do vrhunca baš 4. marca, je razumljivo že iz tega razloga, ker je prav tedaj prevzel novi predsednik Združenih držav svoje posle. Pred odhodom Hoover ni kazal dosti aktivnosti, ker je pač prepuščal svojemu nasledniku slabo dedščino. Toda Roosevelt je vzel stvar energično v roke, sklical kongres, ki mu je dal potrebna pooblastila in sklenil potrebne zakone. Vsekakor moramo hitro rešitev krize, pri čemer seveda ne mislimo, da so sedaj odstranjene že vse nevarnosti za ameriško gospodarstvo, pripisati Rooseveltu v dobro in bo njegova politična pozicija gotovo zelo pridobila.

Kriza zaupanja je zamajala tudi valuto, kar je popolnoma umevno ob taki zlati podlagi, ki jo ima Unija. Doslej je bilo namreč mogoče zamenjavati bankovce pri emisijskih bankah, ki se imenujejo federalne rezervne banke. Na podlagi novih zakonov pa so predpisane ostre kazni za one, ki skrivajo zlati denar. Zato se zlato že vrača k emisijskem bankam, ki ga lahko kot kritje porabijo za izdajo novih bankovcev. Na drugi strani je prenehal doslej popolnoma svobodni izvoz zlata iz Unije. V tem je bila nevarnost, da bi izvoz zlata ne pomenil samo odtoka tujih terjatev iz Unije, ampak da je predstavljal tudi beg iz Unije. To je sedaj onemogočeno in je prepuščen izvoz zlata odredbam emisijskih bank, ki ga bodo vporabljale pač samo za valutne namene, pred vsem za vzdržavanje tečaja dolarja. Unija je bila doslej edina država na svetu, kjer je zlata valuta funkcionirala popolnoma prosto po gospodarskih načelih. Sedaj pa je praktično zamenljivost zlata v državah samih omejena na minimum, kar se tiče trgovine z zlatom, pa je prepuščena emisijskim bankam.

Vsekakor pri nas nismo bili vajeni tako hitrih in naglih ukrepov za reševanje bančne krize, kot smo doživeli zdaj v Ameriki. Amerika je pravilno doumela, kaj pomeni normalno funkcioniranje denarnega trga in prometa, ki se razvija v posredovanjem denarnih zavodov. Federalne rezervne banke so takoj priskočile na pomoč z izdatnimi zneski posojil na prvovrstne vrednosti, saj vidimo, da je njihov obtok bankovcev narastel od 5.705 milj. dolarjev dne 8. februarja na 6.720 milj. dolarjev 1. marca t. l., in to ob zmanjšanju zlate podlage za skoro 200 milijonov dolarjev! S tem ogromno povečanim obtokom bankovcev pa le še ni nastopila inflacija, katere se boji toliko ljudi. Kajti inflacija je pred vsem vidna na dvigu blagovnih cen. Tu smo pa že na angleškem primeru videli, da tudi padcu medvalutarnega tečaja funta ni odgovarjal enaki dvig cen.

Ameriški zgled nam je tako ponovno pokazal, da se dajo s pametno politiko tako emisijskih bank kakor s splošno gospodarsko politiko v kratkem času prebroditi najhujše težkoče na denarnem trgu in ga spraviti zopet v kolikor toliko normalno stanje. Seveda pa ni pričakovati, da se bodo razmere takoj normalizirale. Pri tolikem obsegu navala na banke, kot smo ga doživeli v Uniji, se bodo posledice poznale še dolgo.

Pa še na en važen moment ze treba opozoriti. Pomoč se nanaša pred vsem na zdrave denarne zavode in se sedaj vrši proces izločevanja slabih bank iz gospodarskega življenja. Če bi se dajal denar tudi slabim bankam, bi bil izgubljen, ker takih zavodov v sedanjih razmerah ni mogoče rešiti in morajo z najmanjšimi žrtvami za vlagatelje likvidirati.

Dne 15. marca je na vseh svetovnih borzah dolar zopet notiral. Pokazalo pa se je, da se drži dobro. Njegovi tečaji so le malo pod pariteto in so s tem dali prav onim, ki so svarili ljudi, da naj ne prodajajo dolarjev za slepo ceno in jim priporočili opreznost. Saj smo imeli že skušnje. Poglejmo, kako je bilo z nemško marko poleti leta 1931! Le par dni marka ni notirala, potem pa je bil njen mednarodni tečaj zopet na prejšnji višini. Pa tudi z dolarjem smo imeli že podobne skušnje leta 1931-1932. Takrat so mnogi naši ljudje prodajali za vsako ceno dolar, ki je, kot vidimo, preživel tudi sedanjo krizo dobro. Pomisliti je treba, da se nahaja povsod na svetu ogromno dolarjev tezavriranih. Cenijo, da je bilo pred sedanjo krizo tezavriranih samo na evropskem kontinentu nad pol milijarde dolarjev. Saj prihajajo v vse evropske države dolarji od izseljencev in ameriških turistov, ki jih je sicer vedno manj, pa vendar pomenijo še vedno znatno aktivno postavko v plačilnih bilancah evropskih držav. Dolar je bil kaj udomačeno plačilno sredstvo v nekaterih državah, valute cele vrste držav so bile naslonjene na dolar. Zato so povsod imeli veliko zanimanje za ameriške zadeve, še bolj pa so se zanimali za tečaje svojih tezavriranih dolarjev.

Danes je težko delati prognoze, saj vidimo, kako se od dne do dne izpreminja gospodarski položaj, nastajajo nove situacije in prihajajo novi momenti, ki spreminjajo strukturo našega in svetovnega gospodarstva. Vse te pojave je treba pazno zasledovati, ker končno vplivajo tudi naravnost na zasebno gospodarstvo posameznikov. Posebno v gospodarskih stvareh je previdnost in mirno presojanje na mestu. Poleg tega nauka, ki naj se ga držijo naši ljudje, da se ne bodo dali zapeljati od hipne panike do korakov, ki jih morajo potem hudo obžalovati, pa je treba opozoriti evropske države na zgled radikalne operacije, ki jo je sklenil in izvršil Roosevelt in ki je s tem dokazal, da so takojšnji radikalni ukrepi v slučajih takih kriz edino na mestu in edino zdravilni.

Znamenit konzistorij 13. marca v Rimu

Beseda papeža Pija XI. o velikih stiskah modernega sveta

Gigantski boj med brezboštvom in krščanstvom

Ob priliki tajnega konzistorija z dne 13. marca tega leta je imel papež važen nagovor na zbor kardinalov, ki tvorijo senat katoliške cerkve. Potem ko je papež pozdravil kardinale, je podal pregled veselih in žalostnih dogodkov, ki so se razvijali po zadnjem konzistoriju, ki je bil 30. junija leta 1930.

Poglobljenje verskega življenja

Med najbolj važne pojave verskega in moralnega življenja je treba, kakor naglaša sv. oče, šteti poglobitev verskega življenja po katoliški akciji po vsem svetu. Verski poduk se čedalje bolj razširja in spopolnjuje po modernih sredstvih; bujno procvita evharistično življenje in duhovne vaje se čedalje bolj uvajajo tudi med laiki, predvsem med dijaki in delavci. Rastejo dela privatne in kolektivne karitete, ki je

NAJLEPŠI IN NAJPOPOLNEJŠI IZRAZ KRŠČANSKEGA NAVDUŠENJA IN ŽIVLJENJA,

posebno, če se pomisli, kako huda je sodobna gospodarska kriza. Posebno je v tej zvezi poudaril papež konference sv. Vincenca de Paoli kakor tudi pomožne akcije, ki so jih začeli in izvedli škofje vsega sveta po pobudi sv. očeta.

Politična in moralna kriza sveta

Po teh veselih pojavih je prešel papež na kritični mednarodni položaj, ki je povzročen po medsebojnem nezaupanju držav in narodov, po njihovih nasprotujočih si interesih, po nezadostnih in čestokrat nasprotujočih si sredstvih, ki se predlagajo in sprejemajo v svrho ozdravljenja krize, predvsem pa po

PRETIRANIH IN KRIVIČNIH NACIONALISTIČNIH POKRETIH,

ki nasprotujejo bratstvu ljudi in narodov, katero je mogoče vzdrževati samo na podlagi naukov in zapovedi krščanstva in s pomočjo krščanske ljubezni. V tem smislu, pravi papež, da ni nikoli nehal oznanjevati mir med narodi in zato tem bolj obžaluje, da tako v Evropi kakor tudi na drugih kontinentih zopet govori orožje in se dviga z zemlje glas krvi, ki jo prelivajo bratje. Prenehala tudi ni gospodarska kriza,

OD KATERE TRPE NAJBOLJ REVNI SLOJI:

otroci, bolniki, starci, predvsem pa milijoni in milijoni delavcev, kateri niso oropani samo pravične plače, zaslužene po poštenem delu, ampak tudi dela samega, radi česar je ogrožen mir in red vsake države. So pa elementi,

KI VLEČEJO IZ ŽALOSTNEGA POLOŽAJA SVETA NAJVEČJI DOBIČEK,

in to so sovražniki vsakega političnega, socialnega in religioznega reda, katerih program je borba proti človeški družbi in proti veri pa naravnost proti Bogu samemu. To, kar se je zgodilo in se godi naprej v ogromni in nesrečni Rusiji, v Mehiki in v Španiji, to se razširja sedaj tudi med velikimi in malimi državami centralne Evrope in nas jasno uči, kako daleč sega zločinska propaganda in inspiracija brezbožnih elementov.

Kljub temu, pravi papež, je bil do nedavnega časa glas papeža edini, ki je opozarjal na to veliko nevarnost, ki ogroža vso krščansko kulturo, in je papež bil edini, ki je opozarjal na edino sredstvo, po katerem je mogoče to nevarnost odvrniti. Ta sredstva so nauk o neskončni vrednosti duše, o dostojanstvu vsake človeške osebe in o izvoru človeka iz Boga ter o njegovem večnem namenu. Ti nauki pa se morajo dejansko izvajati v človeški družbi po pravici in ljubezni, ki mora vezati ljudi med seboj. In baš zato, ker katoliška cerkev te nauke nespremenjeno uči in veli izvajati, zato

SOVRAŽNIKI REDA IN CIVILNEGA OBČESTVA SVOJE NAPADE USMERJAJO V PRVI VRSTI PROTI KATOLIŠKI VERI IN CERKVI,

čeprav pravijo, da so nasprotniki vsake vere in cerkve sploh. Zato katoliško cerkev obrekujejo, potvarjajo njene nauke in njeno zgodovino, vprizarjajo in netijo pravo preganjanje proti njej, in se, kjer ne morejo izdajati zakonov, ki so proti pravici, zatekajo, kakor vidimo v gori omenjenih deželah, h golemu nasilju. Spričo tega — nadaljuje papež — ne bomo nehali dvigati svojega glasu

za resnico, pravico in humaniteto

kakor tudi za obrambo pravic človeške vesti in zato tudi ne bomo nehali opozarjati narodov in držav, naj, poučeni po tolikih zgledih prošlosti in sedanjosti, pomislijo,

KAKŠNO OGROMNO ŠKODO TRPI DRUŽBA POVSOD,

kjer se vrši odkrit ali zakrit boj proti cerkvi in kjer se ovira ali osporjuje njeno posvečujoče religiozno in nravstveno delo, posebno med mladim rodom.

Nato papež govori o nasprotnikih cerkve, katere je cerkev vedno imela in jih bo imela do konca sveta. Opozarja, da je cerkev morala vedno prestati preganjanja in da ji tudi v bodočnosti ne bo prihranjeno trpljenje in žrtve kakor tudi neprestana borba zoper nasprotne sile. Toda 19 stoletij obenem tudi priča, da Bog zvesto drži obljubo, da cerkev v tej borbi nikoli ne bo omagala in da bo preživela vse svoje nasprotnike, ki padajo in izginjajo drug za drugim, dočim cerkev živi dalje. Vendar pa se mora cerkev ozirati na veliko škodo, ki jo taki nasprotniki prizadevajo človeškim dušam, in zato napenja vse sile, da obvaruje svet zla. Svet pa bi moral premišljati,

ALI NI BAŠ BOJ BREZBOŽNIKOV PROTI BOGU IN VERI NAJGLOBLJI VZROK VOJNIH IN EKONOMSKIH KATASTROF, KI PRETRESAJO DANAŠNJI SVET.

Pri tem se papež spominja v prvi vrsti protestantovske propagande, ki se vrši v Rimu in v Italiji in ki ne ogroža samo vere katoličanov, ampak tudi druge tako privatne kakor javne dobrine in interese, za katere papež ni odgovoren. Nato omenja papež obširno tudi krst bolgarske princese, ki ga je izvršil nekatoliški svečenik nad novorojeno princeso v Bolgariji, s čemer so se žalili kanoni cerkve in so se kršile izrečne obveznosti, podpisane od suverenov. Kljub temu pravi papež, da ne more odreči svojega očetovskega blagoslova materi, ki je nedolžna in ki v krst ni privolila niti izrečno niti molče.

Nato je papež otvoril sveto leto in imenoval nove kardinale, o čemer smo že poročali.

Po nacionalističnem prevratu v Nemčiji

Hitler in katoliško časopisje

Köln, 15. marca. tg. Centrumsko glasilo »Kölnische Volkszeitung«, ki izhaja tukaj v katoliškem založniškem podjetju »Görreshaus« obenem z dvema drugima uglednima katoliškima dnevnikoma »Kölner Lokalanzeiger« in »Kölner Tageblatt« je prišlo pod nadzorstvo hitlerjencev. Večja skupina uniformiranih nacionalsocialistov je namreč prikorakala v ponedeljek opoldne pred Görresovo tiskarno ter zasedla vse vhode. Kmalu je zaplapolala na vrhu poslopja hitlerjeva

zastava z kljukastim križem

Tiskarna je bila nato za tri dni zaprta, a oboroženi oddelki hitlercev so ostali na straži pred palačo. Ravnatelj tiskarne Jouy, podravnatelj dr. Vaternahm, nadalje dva urednika lista Horndasch in Carduck sta bila odvedena v policijske zapore, kjer se je začela proti njima preiskava. Vsi trije listi lahko nadalje izhajajo, seveda pod novim nadzorstvom. Značilno je, da hitlerjanci niso smatrali za oportuno, da ugonobijo centrumske liste, ker vživajo velik ugled in so zelo razširjeni ter so jih rajši spravili pod svojo kontrolo, da tako lažje vplivajo na ogromen krog bravcev v Porenju in sploh v katoliških delih Nemčije.

Zaplembe, ustavitve

Tudi drugod katoliški tisk ni bil deležen tistega vandalskega postopanja, ki je udarilo socialdemokraško časopisje. Res pa je, da so katoliški listi bili kaznovani z denarnimi globami ali pa za daljšo dobo prepovedani, ker se niso marali navduševati za nov režim v Nemčiji. Med tako kaznovane dnevne liste spadajo »Osnabrücker Volkszeitung«, ki ne sme izhajati 14 dni, »Sächsische Volkszeitung«, ki je ustavljena do 19. marca, »Der gerade Weg«, v Münchenu, ki je prepovedan za [illegible] enega meseca ter zelo razširjena »ABCD« (Allgemeine Beamten Zeitung Deutschlands) ki ne sme izhajati do 6. aprila.

Usoda „Volksvereina“

Hitlerjevci so zasedli tudi centralo »Volksvereina« v München Gladbachu, kateri pa ne ovirajo delovanja. Oboroženi nacionalsocialisti stražijo poslopja na zunaj, drugi nadzirajo delovanje na znotraj, posebno književni in propagandni oddelek. Aretacija se pri Volksvereinu ni izvršila nobena, tudi policijskih preiskav do sedaj ni bilo nobenih. Sliši se pa, da so razna društva »Volksvereina« bila predmet pretirane pozornosti od strani hitlerjancev. Ponekod, kakor v Duisburgu, Bonnu, Oberhausenu, Ruhrortu so bila društva Volksvereina napadena in zaprta. Policija pa je v vsakem slučaju napravila red in preprečila pustošenja. Generalni tajnik Brauers je dobil hitlerjevskega pomočnika v svojo osrednjo pisarno.

Drobiž z „bojne fronte“

Berlin, 15. marca. Demokratska stranka na Anhaltskem se je razšla. — Zvezo republikanskih sodnikov so razpustili. — Nemška liga za človeške pravice je do preklica prenehala delovati. — Višjega župana demokrata Kuelsa so odstavili. — Uniformirani hitlerjevci so vdrli v stanovanje voditelja centrumaške frakcije Kocha in ga odvedli s seboj v bližnjo gostilno, ga pretepli in prisilili, da je podpisal izjavo, da ne bo nikoli več smešil in blatil Hitlerja. — Hiša K. Liebknechta, kjer je bil do nedavnega sedež nemške kom. stranke, je bila razlaščena v korist pruske države. — Nemški veleposlanik v Washingtonu Prittwitz je podal ostavko na svoj položaj, ker ne soglaša z režimom Adolfa Hitlerja.

Spor glede Gdanska

Varšava, 15. marca. AA. Pat poroča: Listi odobravajo rešitev spora med Poljsko in Gdanskom zaradi polotoka Westerplatte. V Gdansku je vzpostavljeno normalno stanje tudi glede pristaniške policije. Listi povdarjajo, da je poljski zunanji minister Beck pristal, da Poljska odstrani svoje odvišne straže v polotoka Westerplatte šele, ko je predsednik Gdanska formalno izjavil, da bo Gdansk odslej spoštoval poljske pravice v tem mestu in preklical zadnje enostranske predpise o svoji pristaniški policiji. Poljska je s tem dosegla kar je hotela. »Gazeta Poljska« pa še pribija, da se je pri tej priliki mednarodna javnost prepričala, kako Poljski ni do drugega, kakor do tega, da se spoštujejo podpisane pogodbe in da se pošteno izvajajo. List smatra, da bodo spori Poljske z Gdanskom in Berlinom prenehali, čim bodo na teh dveh mestih uvideli, da ima Društvo narodov v teh in podobnih sporih zadnjo besedo.

Rusko-romunski pakt

Posredovanje Francije

Bukarešt, 15. marca. ž. Vprašanje sklenitve rusko-romunskega pakta o nenapadanju je ponovno stopilo v ospredje. Na sestankih, ki jih je imel Litvinov z romunskimi delegati v Ženevi, sta se obe stranki izjavili za ponovna pogajanja. Možnost za nadaljevanja pogajanj je tem večja, ker še ni potekel 4 mesečni rok, ki ga je sovjetska vlada stavila Romuniji, da se izjavi, ali spreime sovjetsko formulo v pogledu Besarabije ali ne. Iz zanesljivih virov smo zvedeli, da je tudi romunska vlada pripravljena za nadaljnja pogajanja. Ta pogajanja pa ne bodo tako hitro končana, ker je Romunija na temelju pakta male antante dolžna, da se predhodno sporazume z Jugoslavijo in Češkoslovaško v pogledu vseh klavzul, ki bodo vnešene v rusko-romunski nenapadalni pakt.

Dunajska vremenska napoved. Najprej še jasno, potem pa se bo začelo oblačiti.

Zagrebška vremenska napoved. Pretežno jasno, podnevi toplo, noči hladnejše. Temperatura bo naraščala, stalno.

Notranja kriza v Avstriji

Straža pred parlamentom

Dunaj, 15. marca. tg. Notranja politika Avstrije je danes doživela kritičen dan prve vrste, ko so pričakovali odločitve o dejanski moči parlamentarizma ali pa vlade, katera vrši vladne posle po nenavadnem prekinjenju parlamentarne seje dne 4. marca, ko so demisijonirali vsi trije predsedniki narodnega sveta, od tedaj izvenparlamentarno z zasilnimi naredbami na podlagi vojnogospodarskega pooblastilnega zakona iz leta 1914. Dollfussov kabinet in vladne stranke krščanskih socialcev, Heimatblocka in Landbunda so se odločno upirali sklicanju parlamenta, katerega je sklical za danes popoldne ob 3 tretji predsednik narodnega sveta velenemec dr. Straffner. Ta seja bi imela samo v redu zaključiti sejo, ki je bila 4. marca prekinjena, da bi se potem mogla sklicati nova seja z dnevnim redom: nova volitev predsedništva.

Stališče opozicije

Opozicija velenemcev in socialnih demokratov se je postavila na stališče, da je tudi v statu demissionis dr. Straffner, ki je zadnji demisioniral kot predsednik, upravičen in dolžan voditi posle dalje, dočim so vlada in večinske stranke mnenja, da je radi demisije vseh treh predsednikov postal parlament, katerega ne more sklicati nihče več, dela nezmožen, ker je v ustavi Avstrije vrzel, ki ničesar ne določa za slučaj, če odstopijo vsi predsedniki, kakor se je to zgodilo 4. marca.

Posredovanje predsednika

Radi tega zapletenega ustavnega spora so se strastno borili na eni in drugi strani in je v ta spor posegel preteklo noč celo sam zvezni predsednik kot najvišja odgovorna oblast. Pisal je namreč dr. Straffnerju pismo, naj v tako resnem položaju ne vztraja pri svojem enostranskem osebnem mnenju, ter apeliral na njegova domovinska čuvstva, da se bo mogla najti pot za rešitev, katero je obljubil z zasilno naredbo, da se spravi parlament zopet v tek. Obenem so še živahno posvetovale vse stranke same zase in druga z drugo, vendar niti večina, niti manjšina ni popustila.

Velenemci protestirajo

Končno je dr. Straffner odgovoril na pismo zveznega predsednika s pismom, v katerem izjavlja, da parlament ni nesposoben za delo radi tega, ker nima predsednikov, temveč zaradi tega, ker večinske stranke ne predstavljajo več večine prebivalstva. Narodni svet ne odgovarja več dejanski razdelitvi politične moči v Avstriji. Z labilno večino enega glasu ne more Dollfussova vlada več vladati. Zvezni predsednik naj poveri poseben volilni kabinet, da izvrši nove volitve. Dr. Straffner je izjavil, da svojih odredb glede današnjega sklicanja narodnega sveta ne more spremeniti. Zvezni predsednik je razen tega imel od 4. marca dovolj časa, da bi z zasilno naredbo spremenil poslovni red narodnega sveta tako, da bi sejo sklical starostni predsednik.

Operetna seja

Tako se je potem vršila seja narodnega sveta, ko je policijski predsednik dr. Brandl v sporazumu z vlado poslal pismo dr. Straffnerju, v katerem izjavlja, da je ta seja narodnega sveta samo nezakonito zborovanje, ki policijsko ni pripravljeno, in da spada pod določbo zasilne naredbe o zborovanjih, ki so prepovedana.

Obenem je policija zasedla parlament

Hodniki in predsobe so bile polne kriminalnih uradnikov, Ringstrasse pa je bila zasedena s številno policijo, dočim je bilo za sosednim vseučiliščem pripravljeno vojaštvo. Predsednik dr. Straffner se je tako odločil, da je začel taktiko presenečenja. Okoli 60 poslancev obeh opozicionalnih strank je prišlo v razpravno dvorano že ob četrt na 3 in predsednik dr. Straffner je otvoril sejo že ob 14.25. Pa že takrat ni policija pustila nobenega poslanca več v razpravno dvorano.

Govor dr. Straffnerja

Ob 14.35 je stopil dr. Straffner na govorniški oder in izjavil: »Visoka zbornica! Otvarjam prekinjeno sejo. Če sem sejo otvoril predčasno, sem to storil zaradi tega, ker so mi reditelji poročali,

da hoče kriminalna policija preprečiti

poslancem udeležbo na seji. Ker se tudi stenografi ne pripustijo k seji, prosim zapisnikarja Zarbocha in Severja, da vodita zapisnik. Dogodki 125. seje narodnega sveta v soboto 4. marca so dovedli do tega, da sta prvi predsednik in potem tudi drugi predsednik odložila svoji mesti v predsedstvu narodnega sveta in da sem potem jaz prevzel vodstvo poslov kot tretji predsednik. Ko sem bil kot zadnji pozvan k vodstvu poslov, sem smatral za primerno, da se pridružim koraku prvega in drugega predsednika, svojega namena pa nisem mogel izvršiti, ker se nisem mogel znebiti svoje dolžnosti in nisem mogel prezidijalnih agend izročiti nobenemu naslednику. Da preprečim praznino v vodstvu poslov narodnega sveta, moram te posle, zavedajoč se svojih dolžnosti, obdržati tako dolgo, dokler jih ne izročim redno izvoljenemu novemu predsedniku. Moja izjava, da odlagam mesto kot tretji predsednik, se torej nikdar ni mogla tolmaciti drugače, kakor da imam vršiti posle dalje do izvolitve novega predsedstva.

Zavedajoč se svoje ustavne upravičenosti

sem sklical narodni svet za danes k nadaljevanju prekinjene 125. seje, da se omogoči volitev novega predsedništva in obnovi akcijska sposobnost narodnega sveta, kar odgovarja tudi želji zvezne vlade v oklicu z dne 7. marca, ki ga je izdala na avstrijski narod. Z ozirom na sedanje dogodke, ko je kriminalna policija zasedla hodnike in vrata razpravne dvorane, smatram, da moram pri pristojnem sodišču vložiti ovadbo v smislu § 76, k. z. radi javne nasilnosti. Ure in dnevnega reda prihodnje seje ne morem naznaniti in si pridržujem pravico sklicati prihodnjo sejo pismenim potom. Seja je bila nato zaključena.

Vladnih strank ni bilo

Socialnodemokratski in velenemški poslanci so se nato dvignili s svojih sedežev in vzklikali republiki. Od krščanskih socialcev, Landbunda in Heimwehra ni bilo v dvorani nobenega poslanca. Prišla sta v parlament samo heimwehrovska štajerska poslanca Heinzl in Ebner, ki pa tudi nista mogla več priti v razpravno dvorano. Ko je dr. Straffner zapuščal dvorano, se je prijavil pri njem višji policijski svetnik Ritzberger in mu izročil dve pismi, eno od zveznega kanclerja Dollfussa, ki naroča policijskemu predsedniku na Dunaju, da sejo, ki ni bila prijavljena po predpisih društvenega zakona, prepreči, in drugo pismo, s katerim policijski predsednik Brandl naroča Ritzbergerju, da izvrši ta nalog. Dr. Straffner je izjavil Ritzbergerju, da je seja že končana. Poslanci so odšli v svoje klubske prostore, kjer so oni poslanci, katerim se je s silo zabranil vstop v razpravno dvorano, podpisali tozadevni zapisnik.

Pristno avstrijsko!

V taboru krščanskih socialcev smatrajo to dogodko kot pristno avstrijsko rešitev vprašanja. Smatrajo, da se v resnici ni vršila nobena seja narodnega sveta, ker je dr. Straffner sklical sejo na 3. uro popoldne, otvorila pa se je že pol ure prej. Zato tudi vlada nima nobenega povoda, da bi zasledovala dr. Straffnerja. Opozicija se je sama sebe oropala od velikega uspeha, ker bi nasilno odstranitev poslancev iz razpravne dvorane ob treh nedvomno bil tak dogodek, ki bi lahko napravil velik vtis na prebivalstvo.

Zadovoljni, da ni bilo nasilja

Tudi v taboru socialnih demokratov so na tihem zadovoljni, ker bi bil nasilen akt proti narodnemu svetu signal za velike demonstracije. Kako zelo je vlada računala s tem, kažejo že izredne priprave v okolici parlamenta. Po Ringu so neprestano patrolirale policijske čete s puškami, vojaški oddelki pa so se vozili mimo v avtomobilih. Ravno zaradi teh vojaških priprav se je zvečer nabrala na Ringu velika množica radovednega občinstva. K sreči pa ni prišlo do nobenih neljubih dogodkov.

Ne seja ampak - shod

Vprašanje, ali je dr. Straffner po pravici sklical narodni svet, je sedaj še vedno ravno tako nejasno kakor prej. Število prisotnih poslancev je odgovarjalo poslovnemu redu. Da je dr. Dollfuss v svojem pismu na policijskega predsednika govoril o shodu, ne pa o seji narodnega sveta, kaže, da hoče vlada ostati nepopustljiva. Če pa bo tudi dr. Straffner ostal pri svoji nameri in res vložil pri sodišču ovadbo zaradi javnega nasilstva, jo more vložiti samo proti zveznemu kanclerju dr. Dollfussu osebno, ki je dal povelje, da se prepreči shod, ki ni prijavljen po predpisih društvenega zakona. Vladi se najbrž tudi pozneje ne bo mudilo, da bi končala ex lex stanje, ker je njen položaj nasproti parlamentu zaradi postopanja z opozicijo postal še mnogo težavnejši. Delala bo torej morda še dalje z zasilnimi naredbami, opirajoč se samo na manjšino prebivalstva in brez upanja, da bi mogla končati krizo, ne da bi odstopila ali razpustila parlament in razpisala nove volitve.

Nocoj je na Dunaju mir

Dunaj, 15. marca. tg. Na Dunaju je v poznih večernih urah mir. Policijske straže korakajo po ulicah s karabinkami na ramah. Heimwehrovske formacije z Dunaja, nižje Avstrije in Gradiščanskega so dobile popoldne povelje, naj bodo pripravljene. V postopju bivšega kmetijskega ministrstva, ki je sedaj prazno, so nastanili popoldne popolnoma opremljene formacije Heimwehra. Veliko pozornost so vzbujali njihovi transporti s tovornimi avtomobili.

Zvezni predsednik vrhovni komandant vse oborožene sile

Dunaj, 15. marca. (Telefonsko od »Slovenčevega« poročevalca.) Zvezna vlada je danes rano zjutraj objavila komunike, iz katerega sledi, da prevzame vrhovno vodstvo nad vso avstrijsko oboroženo silo zvezni predsednik (in ne zvezni kancler) in to na osnovi prisilnih naredb. Uradno obvestilo pravi, da ležijo že od 1931 razni reformni predlogi o avstrijski vojski pred parlamentom in da do danes ni bilo mogoče izglasovati zakona, ki bi bil obstoječim potrebam zadostil. Do sedaj avstrijska ustava ni jasno povedala, kdo ima pravico klicati rezerviste pod zastave in kdo ima pravico odpuščati one, ki so svoj rok doslužili. Avstrijska ustava daje te pravice zveznemu parlamentu in le v slučaju izredne nevarnosti preidejo te pravice na vlado, ki pa je obvezana, da takoj skliče parlament in si da svoje ukrepe od parlamenta odobriti. Ker pa po mnenju dr. Dollfussove vlade sedanji parlament ne more delati, ker je brez predsedstva in ga zato nikdo ne more sklicati, je vlada opirajoč se na predložene reformne predloge prisilnim potom izdala naredbo, po kateri dobi zvezni predsednik pravico do klicanja rezervistov pod orožje in odpuščanja vojakov iz službe.

Ta naredba je izzvala po Avstriji sprva precejšnjo senzacijo, ker je ljudstvo mislilo, da se s tem prikriva kakšna tajna mobilizacija avstrijske vojske in da je vojna nevarnost že na obzorju. Marksistično-komunistični tisk je storil svoje, da zaseje paniko med narod, češ dr. Dollfussova diktatura bo strmoglavila narod v vojne avanture. Vsa ta domnevanja niso resnična, pač pa se domneva, da je dr. Dollfuss hotel vse pripraviti za slučaj, da bi danes, ko bi se morali sestati člani parlamentarne opozicije, prišlo do kakšnih neredov. Vlada je s tem dobila možnost v roke, da to prepreči.

Češkoslovaška pripravljena

Praga, 15. marca, tg. Na današnji seji brambnega odbora je stavil narodni demokratski poslanec Baček vojnemu ministru Bradaču vprašanje, kakšna je spričo negotovega zunanje-političnega položaja pripravljenost in udarna sila češkoslovaške vojske. Vojni minister Bradač je odgovoril, da je Češkoslovaška čuječa, da njena vojska ne zasleduje nobenih napadalnih ciljev, da je urejena izključno samo za varstvo države in demokracije. Vojaška uprava skrbi za to, da se izpolnijo vsi predpogoji učinkovite obrambe državne samostojnosti. V udarno silo češkoslovaške vojske ima največje zaupanje. Zagotovil je, da vojaška uprava zasleduje sedanje razmere zelo pazljivo in da se vojna uprava polno zaveda svoje odgovornosti.

Tako vreme škoduje Vaši koži!

Vendar se prav lahko obvarujete z Nivea-kremo! Nadrgnite si temeljito vsak večer pa tudi po dnevu, preden greste na prosto, roke in obraz z Nivea-kremo. Tako Vam ostane koža nežna in prožna, odporna proti vetru in vremenu ter dobi ono milino in svežost, ki jo vsi tako ljubimo pri mladini.

Sami dobro veste: nobene druge kreme ni, ki bi vsebovala cucerit, in zato se Nivea-kreme ne da nadomestiti.

NIVEA-KREMA:
V dozah po Din 6·—, 12·—, 25·—,
v tubah po Din 12·— in Din 17·—.

NIVEA CREME

Izza kulis evropske politike

Italija snubi Anglijo

Rim, 15. marca. ž. Italijanska delegacija v Ženevi postaja vedno bolj aktivna. Razgovori med MacDonaldom in baronom Aloisijem postajajo vedno gostejši. V tukajšnjih krogih trdijo, da bo italijanska delegacija takoj, ko bo MacDonald sporočil v splošnem odboru razorožitvene konference rezultate svojih dosedanjih naporov, izdala deklaracijo, ki bo odstranila vsak dvom o italijanskih namerah. V tej deklaraciji bo italijanska delegacija poudarila, da se direktive, ki jih je sprejel veliki fašistični svet glede italijanske zunanje politike, ne morejo spremeniti. Nadalje bo italijanska delegacija opozorila, da se neplodna diskusija, ki se vodi že celih 13 mesecev na razorožitveni konferenci, ne sme nič več nadaljevati, ker samo okrepljuje že obstoječa nasprotja in principielne nesporazume med velesilami. Politična vprašanja ne smejo nič več dominirati nad tehničnimi, kajti razorožitev ni odvisna od varnosti, temveč je varnost odvisna od razorožitve.

K temu poročilu v Parizu pripominjajo, da ne gre za nič drugega kakor za veliko intrigo, po kateri bi hotela Italija pod videzom svoje absolutne miroljubnosti pridobiti popolnoma na svojo stran MacDonalda in ga izrabiti v svojih političnih načrtih proti Franciji in njenim zaveznikom, predvsem proti mali antanti.

Ali bo Italijo mogoče odtrgati od Nemčije?

Ženeva, 15. marca. tg. Danes opoldne je angleška delegacija napovedala senzacijo, da bo MacDonald osebno jutri popoldne predložil v glavni komisiji razorožitvene konference načrt konvencije, katere glavna vsebina bo najbrž sledeča: 1. da se sklene mornariški dogovor, s katerim naj bi se spravili Francija in Italija pod en klobuk in sicer na podlagi enakosti s Francijo, katero zahteva Italija, 2. da se sklene razorožitveni dogovor na suhem, ki predvideva resnično in močno znižanje oborožitve, posebno pa vojnega materijala.

Smisel prve točke tolmači danes »Journal des Nations« z velikim naslovom: »Ali bo mogoče Italijo odtrgati od Nemčije?« Drugo točko pa zaenkrat Francija odklanja in o stanju novih pogajanj ni nič gotovega znanega. Če se posreči ta sporazum s Francijo, smatrajo avtorji tega načrta, da bodo postavili Nemčijo pred dovršeno dejstvo in da jo bodo lahko prisilili, da sprejme konvencijo, ali pa, da bodo potem lahko konstatirali, da je Nemčija odgovorna, če se konferenca razbije.

Iz Narodne skupščine

Proračunska debata

Belgrad, 15. marca. l. Na snočnji seji narodne skupščine je še govoril dr. Vladimir **Stanišić**. Kar se proračuna samega tiče, je izjavil govornik, da so izdatki preveliki in da se predvideni dohodki ne bodo mogli kriti. Znižanje izdatkov bi se moglo predvsem doseči, če bi reducirali razne ministre brez portfeljev in nešteviline okrožne inspektorje. Ukiniti bi bilo treba nekatere zaupne fonde, znižati plače senatorjem in poslancem najmanj za 25% in nato tudi drž. uradnikom. Glasoval bo za.

Drugi je govoril **Jesip Stažić**, ki je ugotovil, da hoče kmetski narod od Triglava pa do Vardarja drugo narodno predstavništvo. Glasoval bo proti.

Naslednji govornik Milan **Božić** je izjavil, da ni umestno, da se napaja našo mladino s pesimističnimi idejami.

Četrti je govoril Jovan **Misirlić**, ki je protestiral proti punktacijam.

Peti govornik Iza **Bogdanović** je napadal politiko punktacij in deklaracij.

Šesti je govoril Miloje **Perić**, ki je hvalil finančnega ministra in napadel punktacije.

Sedmi je govoril Mihajlo **Jeftić**, in sicer o punktacijah.

Osmi je govoril Husein **Kadić**, ki je izjavljal, da bo v načelu glasoval za proračun. Kritiziral je politiko punktacij.

Deveti je govoril dr. Dragutin **Kostić**, ki se je obširno bavil s punktacijami in punktaši.

Deseti govornik je bil dr. Toma **Vidanćević**, ki se je obširno bavil s punktacijami.

Dvanajsti govornik Albin **Koman** se je obširno bavil s punktacijami.

Trinajsti govornik je bil Milutin **Jeftić**, ki je izjavil, da je proti punktacijam.

Štirinajsti je govoril Jevtimije **Popović**, ki je izjavil, da Jugoslovanski narodni klub nima nobene pravice, da patentira jugoslovanstvo.

Šestnajsti govornik je bil Sima **Marjanec**, ki je kot kmetski poslanec napadel punktacije in punktaše.

Sedemnajsti je govoril Marko **Petrović**, obsodil je punktacije.

Ob 5 zjutraj je bila seja zaključena.

Gospodarske vesti

Poljska si osvaja švicarski trg

Varšava, 15. marca. ž. Pogajanja med Poljsko in Švico v zadevi kompenzacijskih transakcij bodo v najkrajšem času končana. Poljska bo izvozila v Švico 25.000 ton premoga, 10.000 ton sladkorja in določeno množino plinskih olj v zamenjavo za kemikalije za vojaške bolnišnice ter za bolniške blagajne. Pri pogajanjih je bilo sproženo tudi vprašanje zgraditve moderne klavnice, hladilnice in bolnišnice v Gdinji. Zgraditev teh objektov bi moral finansirati švicarski kapital, stroške gradnje same pa bi kriła Poljska s premogom in lesom. V zvezi s tem je predvideno organiziranje posebnega poljsko-švicarskega kompenzacijskega društva.

Združenje pletilcev v Ljubljani sklicuje drugo glavno skupščino za 2. april ob 10 dopoldne v Trgovski dom. Prva točka vsebuje tudi poročilo predsednika o odobrenih pravilih, na dnevnem redu pa so tudi volitve.

Likvidacija: Kostanjevec, dr. z o. z v Ptuju.

Odpravljeni konkurzi: Pretnar Jos., pek. mojster v Ljubljani (pritrdili vsi upniki); Rape Josip, posestnik in trgovec v Domžalah (sklenjena prisilna poravnava); Repatec Marija v Marenbergu (vsa masa razdeljena) in zapuščina po Simonič Stanislavu v Mihalovcih (pritrdili vsi upniki).

Občni zbori: Ljubljanski velesejem, r. z. z o. z., Ljubljana v Zvezi industrijcev 27. marca ob 11; d. d. pivovarne Union v Ljubljani 29. marca ob 16; d. d. združenih pivovaru Zalec in Laško dne 29. marca ob 17; Mariborska tiskarna, d. d., dne 1. aprila ob 10; Zadružnost, reg. pom. blagajna 30. marca ob 14 v poslovnih prostorih.

Fotografije za legitimacije, izdelane od neupravičenih fotografov. Zbornica za TOI v Ljubljani opozarja vse, ki zaposlujejo trgovske potnike in jim morajo v smislu obstoječe naredbe priskrbeti potniško legitimacijo s sliko, na razpis kr. banske uprave, po katerem se morajo odklanjati vse slike za legitimacije, ki niso izdelane od poklicnih fotografov. Z ozirom na to okrožnico opozarja zbornica vse tvrdke, katere bodo prosile za izdajo potniških legitimacij, da ji pošljejo slike, ki bodo opremljene z žigom, odnosno s firmo upravičenega fotografa, ker se bodo sicer slike, ki bi bile izdelane od neupravičenega fotografa, zavračale.

Borza

Dne 15. marca 1933.

Denar

Danes v Ljubljani ni bilo devižnega prometa, ker denarni zavodi niso dali deviz in jih zato tudi Narodna banka ni dala. V tečajih je omeniti znižanje Amsterdama in New Yorka, ki sta tudi mednarodno slaba, nadalje Trsta, narasle so devize Berlin, Bruselj, London, Pariz in Praga, dočim je Curih ostal neizpremenjen.

Na ljubljanski borzi je notiral avstrijski šiling v zasebnem kliringu 9.20, na zagrebški pa 8.775 do 8.875, zaključenih je bilo tu 15.000 šilingov po 8.80 in 8.75. Grški boni so notirali 36 blago.

Ljubljana. Amsterdam 2305.40—2316.76, Berlin 1360.14—1370.94, Bruselj 800.24—804.18, London 196.30—197.90, Curih 1108.35—1113.85, New York 5680.47—5708.73, Pariz 224.93—226.05, Praga 169.90 do 170.76, Trst 292.40—294.80.

Skupni promet na zagrebški borzi je znašal brez kompenzacij 54.574 Din.

Curih. Pariz 20.31, London 17.76, New York 514, Bruselj 72.20, Milan 26.425, Madrid 43.55, Amsterdam 208.05, Berlin 123, Dunaj 72.70 (58.75), Stockholm 93.80, Oslo 90.90, Kopenhagen 79.10, Sofija 3.75, Praga 15.35, Varšava 58, Atene 2.90 Carigrad 2.50, Bukarešta 3.08.

Vredno tni papirji

Danes je bila tendenca za vojno škodo in 8% Bler slabejša, dočim se je 7% Bler učvrstil. Promet v dolarskih papirjih je padel na minimum, pa tudi v dinarskih papirjih ni znaten. Na zagrebški borzi je bilo danes zaključenih samo 500 kom. vojne škode.

Zagreb. Drž. papirji: agrarji 21 den., vojna škoda 176—178 (180), 3. 174, 178, 4. 170—178, 6% begl. obv. 30 den., 8% Bler. pos. 36—39, 7% Bler. pos. 35—36. — Delnice: Narodna banka 3000—3500, Priv. agr. banka 215 den., Nar. šum. 25 den., Šećerana Osjek 150 bl., Impeks 50 den., Trboveljska 145—150.

Belgrad. Narodna banka 3450 bl., Priv. agrar. banka 216.50—218 (217.50, 217), 7% inv. pos. 43 do 44, agrarji 22.50 den., vojna škoda 176—177.50 (178.50, 178), 6% begl. obv. 31—31.50 (31.50, 30.75), 7% pos. DHB 41.50 bl.

Dunaj. Don. sav. jadr. 55.50, Alpine 11.70, Trboveljska 16.10.

Žitni trg

Položaj za pšenico je neizpremenjen, prav tako tudi cene. Nekaj več življenja je v kupčiji s koruzo, katero kupuje sedaj Privilegirana izvozna družba za izvoz v Francijo, ki nam je dala prednostne carine za kontingent 5000 vagonov. Družba plačuje običajne cene: 65—67.50 za vagonsko blago in 72—75 za šlepovsko blago.

Novi Sad. Vse neizpremenjeno. Tendenca neizpremenjena. Promet: 38 vagonov.

Osebne vesti

Zagreb, 15. marca. ž. Oče dr. Bernardin Polonio, provincijal frančiškanskega konvikta je bil ob priliki svojega srebrnega jubileja odlikovan od generala konventualskega reda, očeta Dominika Tavania z naslovom magister ordinis.

Belgrad, 14. marca. AA. Sprejeta je ostavka na državno službo uradniškega pripravnika higijenskega zavoda šolske poliklinike v Ljubljani dr. Franca Cibra in ostavka uradniškega pripravnika splošne državne bolnišnice v Ljubljani dr. Josipa Fona.

† Kanonik Jos. Plantarič

Iz Novega mesta smo prejeli žalostno vest, da je odšel v večnost iskat plačila za svoja zemeljska dela g. kanonik Josip **Plantarič.** Častitljivega in vnetega duhovnika bo objokovala množica dolenjskega ljudstva, ki ga je zelo ljubila in spoštovala, žalovala pa bo za njim tudi duhovščina vse ljubljanske škofije. Pokojni Plantarič je bil tih, miren in prijazen gospod,

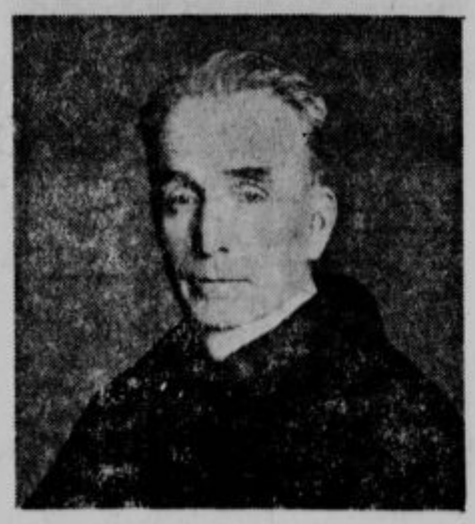

ki v tostranskem življenju prav gotovo ni imel nobenega sovražnika. Vsak znanec mu je bil prijatelj in kdor ga je poznal, ga je tudi vzljubil.

Pokojni kanonik Josip Plantarič se je rodil 13. marca 1867 pri Sv. Trojici v Tržišču na Dolenjskem. Umrl je torej dva dni po svojem 66. rojstnem dnevu. V mašnika je bil pokojni posvečen 25. julija 1895. Najprej je kaplanoval v Čemšeniku in sicer od l. 1896—1898, nato v Vodicah do l. 1900 in v Kranju do 1091. Od l. 1901—1908 je bil župni upravitelj in župnik v Št. Lambertu. L. 1908 je postal župnik na Dobrovi pri Ljubljani, kjer je pasel duše do l. 1914. Od l. 1914 pa do l. 1929 je bil župnik in dekan v Trebnjem. L. 1929 pa je postal kanonik kolegijatnega kapitlja v Novem mestu.

Tiho, toda vztrajno je bilo delo tega vzornega duhovnika in le Bog je do dno poznal njegovo blago srce in njegovo gorečnost. Ljudem je bilo dano, da so samo slutili to gorečnost. Nepozabnemu duhovniku naj sveti večna luč! Pogreb bo v petek ob 3 popoldne.

Smrt zadnjega Meksikajnarja

Franc Grum, priča dogodkov na Jančem

Dev. Marija v Polju, 15. marca.

Včeraj smo pokopali najstarejšega farana 93 letnega starčka Franceta Gruma iz Studenca, vulgo Kravarja, ki je dobil to domače ime, ker je kupil hišo nekdanjega kravarja v Fužinskem gradu. Rojen je bil leta 1840 v vasi Slape, iz katere so za njegovega časa nastale kar tri vasi. Kot otrok se je učil pri župniku Pajku krščanskega nauka, kot

desetleten deček se je pa šel v Ljubljano učit mizarstva in sodarstva. Iz te dobe je rad pripovedoval, kako so ljubljanski gospodje vsako leto povabili take učence v veliko jamo k Sv. Krištofu, ki je segala do današnje Zelene jame. V to jamo so gospodje metali pomaranče in se zabavali nad dečki, ki so lovili pomaranče. Kot otrok se je še dobro spominjal, koliko ljudstva je privrelo vkup, ko je stekla južna železnica. Tudi sam je delal pozneje pri podaljšanju te železnice proti Krasu. L. 1862 je šel za osem let k vojakom, kjer se je takoj javil kot prostovoljec cesarja Maksimilijana za Mehiko. Pred odhodom pa so se spuntali in razbežali s polno vojno opremo. Leta 1866 je šel nad Laha in po hudi bitki pri Veroni je zbolel za grižo, nakar so ga pustili domov.

Ko se je kmalu potem oženil, je bil mizar na Krisperjevem veleposestvu v »Tiergartnu«, sedanji umobolnici na Studencu. Mizaril je tudi za novo sedanjo župno cerkev. Kot navdušen Slovenec se je udeležil znamenitega Vižmarskega tabora. Tudi nemškutarjem pri pohodu na Janče je malo zagodel. Silili so ga, naj jim pelje na Janče sod vina, on pa ni hotel in je ongavil, dokler ni vino iz soda izteklo. Komaj se je rešil zapora radi tega. Mlajšim kakor tudi svojim vnukom je rad pravil svoje doživljaje.

Pijan ni bil nikoli v življenju in z rednim življenjem ter pridnim delom je dosegel tako visoko starost. Zadnja leta je precej oglušil, rad se je zavil v svoj pisani ovčji kožuh, ki ga mu je pa vaška mladina pri svojih Miklavževih pohodih zelo pokvarila. Ni je menda kmečke hiše v fari, kjer ga ne bi že klicali, da je vodnjak popravil. Pred 20 leti mu je umrla žena. Zadnje čase je bil navezan na bolniško postelj, kjer sta mu njegovi dobri hčeri in zet z vso ljubeznijo stregli. Bil je veren in skrben gospodar. Tako je umrl najstarejši faran in naš zadnji »Meksikajnar«, katerega je na njegovi zadnji poti spremila vsa vas.

Trbovlje

Ali bo letos? Že v četrtič je stavil cestni odbor v proračun potrebne vsote za preložitev ceste mimo Spanca do stare občine. Že trikrat so bile te vsote odobrene, a preložitev se ni izvršila. Zato opravičeno dvomimo, če se bo letos dalo premagati vse težave in delo izvesti.

O lepotah Goriške in slov. Primorja bo skioptično predavanje v soboto ob 18 v Forteievi dvorani na Vodah. Vstop prost.

Proti zobnemu kamnu
SARGOV
KALODONT

Dvojni krampi v Ljubljanici

Dela v Ljubljanici so v polnem tiru — Podesetorjen smrad v šentpeterskem in poljanskem koncu

Ljubljana, 15. marca 1933.

Ljubljana je še vedno dolga vas. Sicer skuša vsaj na zunaj prikriti to vsojeno lastnost in nebotičnik in regulacija Ljubljanice sta glavna zastopnika te prav lepe in kar se Ljubljanice tiče, celo potrebne — »šminke«.

Tako je suščevo sonce v ljubljanični strugi zbudilo novo življenje. Ljubljanska gradbena družba je začela nadaljevati poglobitev Ljubljanice in namerava letos do novembra poglobiti in tlakovati 730 m dolgi del struge od stare cukrarne do srede med zmajskim in frančiškanskim mostom. Tam, kjer so lani sredi poletja v gostih in zelenih mlakah svoje večerne koncerte še regljale žabe, vihti danes krampe in lopate okrog 100 težakov, cela karavana konj pa vozi težke vozičke obložene s prstjo, blatom in gruščem na sprehod skozi belo Ljubljano. Na mestu je seveda tudi oficijelni »iblanski firbec«, ki opravlja svojo službo bolj vestno kakor policija in preddelavci v strugi. Pa je tudi kaj videti!

Največja senzacija je seveda 99. čudo sveta: konjska železnica. Naši dedje, ki so hodili v starih zlatih časih po svetu, so v tujini že videli tako čudo, za Ljubljano pa je to seveda nekaj res novega. Pa da ne boste mislili, da ima za to novotarijo glavno zaslugo Ljubljanska gradbena družba, ki je hotela najprej voziti grušč iz Ljubljanične struge s čisto navadnimi lokomotivami, kakršnih smo bili navajeni že lani. Zaslugo, da tudi letos ne gre delo na tako starokopitni način izpod rok, ima naše meščanstvo, ki stanuje ob Šmartinski cesti. Z vso ogorčenostjo je v tem delu stanujoče ljubljansko meščanstvo protestiralo, da bi jim lokomotive kalile cestni mir, vzdigovale prah in okadile hiše in okna s svojim sajastim dimom. Pa se je še oglasila uprava državnih železnic in zahtevala za primer, če bi vozile lokomotive pod železniškim prelazom na Šmartinski cesti, da družba zavaruje železniški most tako, da se ne bodo prijemale saje mostu in ga tako mazale. Treba bi bilo ves most obiti s pločevino. Družba, ki je imela že pripravljeni dve lokomotivi in naročeno angleški premog, je pustila lokomotivi v skladišču, odpovedala naročeni premog in segla po najbolj zanesljivem prometnem sredstvu — konjski sili v naravi. In tako vozijo mladi konjiči in stari krampi vozičke iz ljubljanične struge in naprej, ne da bi bilo moteno tihožitje na Šmartinski cesti in ogrožen železniški prelaz.

Promet s konjiči ni nič manj zanimiv kakor ljubljanski tramvaj. Hitro gre skoro prav tako postaj ima pa tudi kar dovolj. Začetek in srce vsega je seveda v strugi, malce nad šentpeterskim mostom. Okrog 80 delavcev vihti krampe in lopate in obdeluje previsoko strugo. Dva do tri metre nižje bo ležalo novo tlakovano dno Ljubljanice in ves grušč in blato, ki ležita sedaj na dnu, se bosta morala preseliti v Ravniharjevo jamo ob Linhartovi ulici. Kdo bi si bil mislil, da je na tričetrt kilometra dolgem odseku struge nagromadenih skoraj 80.000 kubičnih metrov grušča. Zato ni preveč 70 železnih vozičkov, s katerimi sedaj odvažajo nakopano kamenje in blato. Prav tako komaj 20 konj z vozniki sproti odvaža polne vozičke, ki vsi skupaj v hitrosti tekmujejo z ljubljankim tramvajem...

Če pomislimo, da tehta prazen voziček okrog 130 kilogramov in da nakopano blato tehta približno 1000 kilogramov, potem imajo konji zadosti dela, da potegnejo voziček iz struge na cesto. Če upoštevamo, da držijo vozički večinoma le po tričetrt kubičnega metra, kaj lahko izračunamo, da bo moralo odpeljati nakopani grušč iz omenjenega odseka okrog 100.000 vozičkov. Proga, ki je dosedaj v prometu, teče iz Ljubljaničine struge na nasip in za staro šentpetersko vojašnico naprej na Šmartinsko cesto, pod železniškim prelazom mimo mitnice na novo Vilharjevo cesto in odtod med protestantovskim in starim pokopališčem k Ravnikarjevi jami, ki jo bodo skoraj vso zasuli z izkopanim gruščem. Zasilno položeni tir je širok 60 cm in je v strugi dvojen, vmes pa so še izogibališča s kretnicami. Ob stari šentpeterski vojašnici je drugo izogibališče. Tu se večjo kratki vlaki. Iz struge namreč vleče navadno en konj en sam voziček. Po ravnem pa vleče en konj tri vozičke. Zato vlečejo od šentpeterske vojašnice pa do mitnice konji po tri vozičke. Na klancu od mitnice do carinarnice vlečejo konji po dva vozička, naprej pa zopet po tri. Naslednje izogibališče je v bližini velike stanovanjske hiše mestne občine na Ahacljevi cesti, tretje pri mitnici, četrto za carinarnico, zadnje pa v Ravnikarjevi jami.

Isti konji vozijo iz struge do vojašnice, druga skupina od vojašnice do kavarne »Viadukt«, od koder stečejo vozički po klancu sami do mitnice, tretja skupina konj vozi od mitnice do izogibališča za carinarnico, četrta pa od tam dalje do jame. Na eno stran vozijo polne vozove, na drugo stran pa prazne. V vsaki skupini na ravnem so po trije konji, v strugi pa jih je naravno več, da morejo sproti navoziti dovolj vozičkov na vrh.

Pri izkopavanju dna uporablja družba tudi dvigalo na električni pogon. Dvigalo je last terenske sekcije za regulacijo Ljubljanice. Dvigalo je podobno manjšemu žerjavu z dvema dvigalnima drogovoma, ki nosita na jeklenih vrveh dve veliki posodi, v katere nakladajo delavci izkopano blato. To blato se stresa nato v pripravljene majhne vozičke.

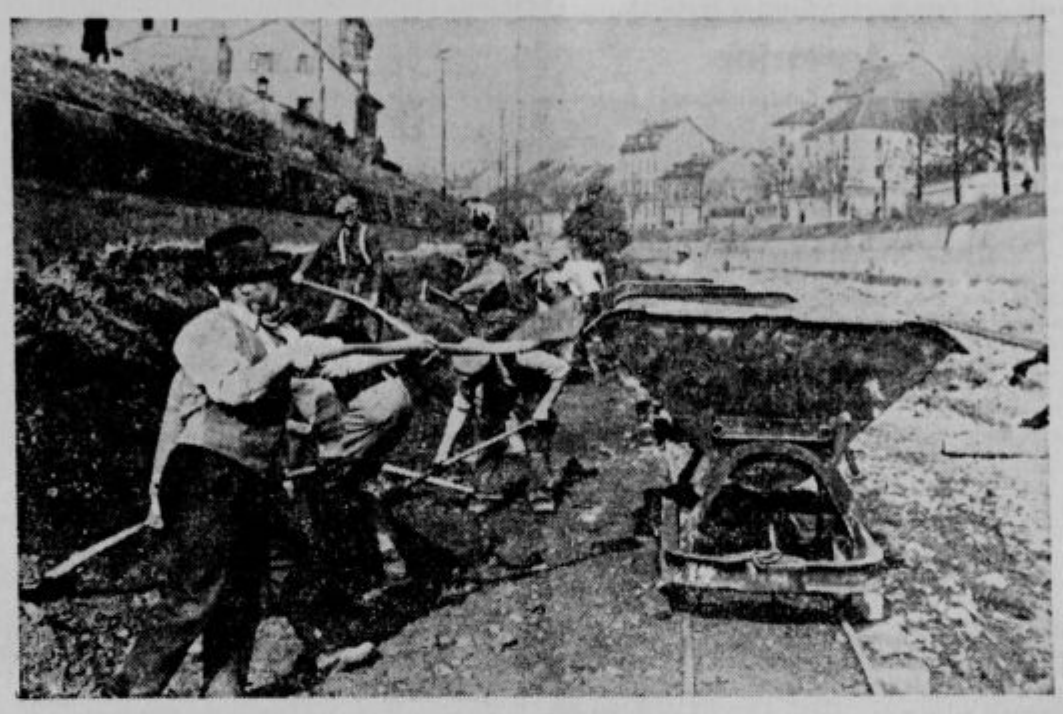

Delavci nakladajo nakopani gramoz in prst na vozičke.

Kljub temu, da je v strugi živahno življenje, se nam vendar obeta v nekaj tednih druga novost. Ker je nevarnost, da bi samo s konjskimi vpregami ne bilo mogoče pravočasno izvoziti iz Ljubljanice vsega blata, ki so ga Ljubljančani v teku let po vseh potih nagromadili vanjo, se je družba odločila, da bo zamenjala naravne konjske sile z motornimi. V kratkem bosta prišla v Ljubljano dva nova bencinska motorja, nekakšna avtomobila-vlačilca, ki bosta namesto lokomotiv lahko vozila precej dolge vlake do Ravnikarjeve jame. Ta dva motorja gotovo ne bosta kadila, če bosta pa malo dišala, pa nič ne de.

Že sedaj je proga, po kateri vozijo konjske vprege, dolga nad dva in pol kilometra. Srednja dolžina proge, ko bo v delu ves odsek struge, bo okrog 3 kilometre. Vozniki dobe doslej 8 Din od ure, to pa zase in za konja. [illegible]

Konjska vprega z napolnjenim vozičkom na vrhu klanca ob šentpeterski vojašnici.

vendar se v današnjih težkih časih, ko dela vsepovsod manjka, vsaj to prileže. Kljub temu, da je zaposlenih zdaj že okrog 80 delavcev, prihajajo še vsak dan številni brezposelni, ki bi radi prijeli za kramp ali lopato. Na žalost Ljubljanska gradbena ne more zaposliti vseh, čeprav je verjetno, da bo kasneje rabila še več delavnih moči.

V nečem bo središče mesta pri poglobitvenih delih letos na boljšem. »Sočnih« vonjav, ki so okuževale lani mesto, letos isti meščani ne bodo deležni. Tem huje pa bodo prizadeti meščani od šentpeterskega mostu navzdol, prav tako pa tudi Moščani. Dolžnost ljubljanske in moščanske občine je, da poskrbi, da se onemogoči ponovitev lanskoletnega stanja v drugem delu mesta. Ves gnoj, ki ga premore Ljubljana, se bo izlival v poglobljeni del struge za staro cukrarno, kjer bo voda stala in prav tako izhlapevala, kakor lani. Prizadeta bo najstrašneje bolnišnica, ki bi kot dom zdravja vsaj v svojih vrtovih morala nuditi svežega zraka bolnikom in okrevajočim. Že sedaj, v marcu, postaja ozračje ob poglobljeni strugi do izliva Gruberjevega kanala v Ljubljanico neznosno, kaj bo šele poleti? Takega stanja ne opravičuje nobeno poglabljanje in poklicane oblasti naj poskrbe, da bo voda redno in hitro odtekala. Če ni mogoče drugače, pa naj se voda črpa. Saj menda ni treba, da bi se to zgodilo šele potem, ko bi dobili radi malomarnosti kako — epidemijo!

Kristjan - Slovenec - kmet

Koroški hrast † Leopold Krautberger

Kotlje v Mežiški dolini, 14. marca.

Na pomlad 1854. leta se je rodil in danes, ko po poznih koroških gozdovih zopet cvete »teloh«, je umrl po vsej Mežiški dolini znani posestnik in neumorni delavec za dvig in dobrobit kmetske vasi — stari g. Leopold Krautberger. Stari »kravperski« rod bo pokopal zopet enega — vrednega svojih prednikov.

Če tudi leži kravperski dom malo iz vasi na zapadnih ravneh iz turških bojev nazvanega in z zanimivimi jarki, »šancami«, posejanega »Prežekovega« vrha, so na ta dom radi zahajali duhovniki, koroški rojaki, ki so takrat župnikovali v lepih planinskih Kotljah. Še danes hranijo zanimive, s koroškimi motivi okrašene skodelice, v katerih so postregli župnikom pred pol stoletja: gg. Ajnžiču, Plahuti, Sirniku, Pogačniku...

Pa saj je bil tudi oče rajnega Leopolda pravi vedež, prave »bukve« in na njegov dom so zahajali na pogovore celo zdravniki iz bližnjega trga.

Na tem domu je nasledil rajni Leopold, ki je ugled svojega doma dvignil s pametnim kmetovanjem in je koleljski občini — sicer kot priprost kmet — znal pridobiti mnogo koristnega in trajnega, svojega očeta Matevza, ki je kot priprost kmet pred sto leti hodil po »cesarskem Dunaju« v zadevah svojih rojakov, branil pravice tlačanov po Gradcu in po Celovcu, ker je bil »v šolah« in znal govoriti in pisati nemški. Leopold je sijajno nadaljeval tradicije svoje hiše.

Par dni iz njegovega življenja in par slik iz njegovega delovanja naj nam ob njegovi smrti predoči vrednosti, ki jih je hranil v svoji preprosti kmetski naravi in s katerimi je, ne da bi se trkal po svojih prsih tako ali tako, znal pridobiti kmetskemu domu in kmetski vasi toliko praktičnih dobrin.

Dom je preuredil, zgradil hišo in uredil več pametnih gospodarskih naprav. Ko je vozil takratnega koteljskega župnika g. Pogačnika na njegovo novo faro v Timenice na Koroško, je nekje videl vodno napravo s transmisijo čez travnike domov. Tako napravo je uredil tudi na svojem domu kot prvi daleč na okoli in vse poznejše slične naprave za pogon gospodarskih strojev so imele učitelja v tej — njegovi.

Tudi iz zgodovinskih zapiskov znana podružnica sv. Mohorja in Fortunata bo zapisala njegovo ime poleg še živečega Janeta, kajti brez njega bi ta gotski biser pod Uršljo goro sredi stare turške »šance«, kjer se še hrani kopito turškega konja in okrog katere rastejo in cvetejo stoletne turške lipe, propadel. On in sedaj tudi že rajni Šrotnekar ter še živeči Janet so »šli reševat« Svetega Mohorja, ga pozidali, pokrili, olepšali in ohranili Slovencem to krasno podružnico, ki jo radi hodijo občudovat turisti.

Kot občinski odbornik je zastopal interese vseh občanov in okolice ter z znanim še živečim gospodarskim veščakom g. Osiandrom pripomogel, da so Kotlje dobile svojo pogodbeno pošto. Velika pridobitev kraju kot letovišču in prvenstveno potrebno ter za napredek kmetske vasi prav tako važno!

Ravno tako je njegova zasługa nova cesta nad Okrogelnikovim klancem, kjer so preje vozniki po strmini preklinjali, mučili živino in jo pretepali dolga desetletja. Njegovo ime bo poleg že umrlega g. Kratza radi tega zabeleženo trajno, kajti bila je to doba, ko je bila naša cesta pod njunim vodstvom v čast in ponos vsemu glavarstvu takratne koroške dežele.

V takšnem delovanju leži njegova popularnost, ki je segala daleč po vsem glavarstvu. Delaven, priden, pošten, raven kot jelka, zaveden Slovenec, priljubljen povsod, je dvigal domačo vas, učil kmeta kot njegov oče, naj ljubi svojo zemljo, da je v negovanju krvnih vezi s kmetsko grudo vsa tajna uspehov kmetovanja. Njegovo delo naj služi za zgled vsej naši podeželski kmetski mladini, predvsem oni, ki sega po tujem, nelastnem in ki pozablja, da je kmet temelj vsega blagostanja le tako dolgo, dokler ostane kmet, ponosen na svoj stan in na svoje delo.

Po svoji naravi je bil velik humorist in vsa mežiška dolina je polna njegovih šaljivih dovtipov. Od davnih časov, ko se je še romalo v procesijah k Sv. Križu pri Belih vodah, se je ponudil za »vojvoderja«, molil in se šalil romarjem v prid in Bogu na čast, kot se je sam rad izražal.

Po Kotljah je slovel kot domači okoliški mesar. »Kravpergarjeve klobase« bodo slovele do poznejših rodov. On si je štel v veliko čast, da je z njimi »posekal kranjske«. Pri takih prilikah se je razvila njegova kmetskega humorja polna duša in prekipevala kot takrat, ko je kot »camar« vozil pale nevestam ali po vseh »hohcetih« v pliberškem in slovenjgraškem okraju prepeval svoje originalne »štajriš« pesmice.

Ko je 1918 s svojimi iskrimi črnci vozil takratnega koteljskega novomašnika — sedanjega urednika »Slovenca« dr. Lojzeta Kuharja, kateremu je bil ujec — s posvečenja v Celovcu in je silno deževalo, je rekel: »Tako napravimo, kot so napravili v Celovcu, ko je deževalo!« — »Kako pa so napravili?« — »Je, pustiil so, da je deževalo!«

Kolikokrat si romal k Sv. Križu, Leopold — kravperski Poldej! To Tvoje zadnje romanje, ko se zbuja pomlad in se vrača veselje v naravo, veselje, ki v Tvoji duši nikdar ni tonilo, v spremstvu vsega kmetskega ljudstva, ki si mu bil kmet-vzor in učitelj, ko bodo potrkavali zvonovi pri Sv. Mohorju in ko Te bo klical zvon pri Sv. Marjeti, kateremu si se tolikokrat razjokal, bo najlepše v Tvojem življenju, ker greš po dolgem, dobrem, koristnem, katoliškem in slovenskem življenju po zasluženi mir in plačilo. Naj bi Tvoji sinovi, Poldej, Bertej in Francej, ki bodo prevzeli Tvojo duševno stoletno tradicijo, ostali to sredi naše katoliške in slovenske vasi, kar je bil stari Kravpergar, kmet, Slovenec, kristjan!

Cerkveni vestnik

Karmel na Selu. V nedeljo dne 19. marca, na praznik sv. Jožefa, bo v karmelski cerkvi na Selu: ob ¾7 tiha sv. maša, ob ½8 slovesna sv. maša, ob ½9 sv. maša Vincencijeve konference. Ob 16 pridiga in pete litanije z blagoslovom.

Ljubljana

Kaj bo danes?

Drama: Ob 15: »Voda«. Dijaška predstava. Globoko znižane cene. Izven.

Opera: »Pri treh mladenkah«. Opereta. Red A.

Delavska zbornica: Filmsko predavanje o Dolenjski. Ob ½21.

Kino Kodeljevo: Največji zločin. Misterijozna drama v silni napetosti. Clive Brook. Znižane cene.

Nočno službo imajo lekarne: mr. Bahovec, Kongresni trg 12; mr. Ustar, Sv. Petra cesta 78 in mr. Hočevar, Celovška cesta 34.

Damski plašči zadnje novosti

Pred nakupom plašča za pomlad si oglejte brezobvezno zalogo dunajskih modelov po najnižjih cenah pri

„NOBLESE“

Aleksandrova cesta štev. 4

⊙ **Članice dekliške Marijine družbe pri Sv. Petru** se pozivajo, da se v polnem številu udeleže pogreba pokojne tovarišice gdč. Elizabete Jušič, ki bo danes ob 4 popoldne iz mrtvašnice splošne bolnišnice.

⊙ **Današnje predavanje o Dolini gradov** je polno zasedeno ter se bode isto vsled izvanredno živahnega zanimanja ponovilo v najkrajšem času. Vsi oni, ki za danes nimajo vstopnice, naj se blagovolijo strpeti do drugega predavanja. Dan predavanja bode pravočasno naznanila v dnevnem časopisju Drogerija Gregorič, Ljubljana, Prešernova ul. 5. (2910)

⊙ **Pomlad na trgu.** Na včerajšnjem živilskem trgu je prav močno zadišalo po pomladi. Kmetice iz okolice so pripeljale naprodaj celo grmado najrazličnejših živil. Cene so seveda kljub temu neizpremenjene. Največ je na trgu pač zelenjave, od motovilca, radiča do karfijol, ki jih pridno vozijo v Ljubljano iz Dalmacije, Istre in Primorskega. Radiča in motovilca dobi gospodinja za dinar celo pest, karfijole so od 5—6 Din kg. Najmanj je zdaj na trgu krompirja, ki ga nobena gospodinja ne mara menda dosti kupovati. Navaden prompir je po 1 Din, kifeljčar pa po 2 Din kg. Pač pa je bil včeraj velik dovoz krompirja na Sv. Petra nasip, kjer nastane vsako pomlad borza za semenski krompir. Včeraj je bilo tam 26 voz krompirja, do večjih kupčij pa ni prišlo. Navaden krompir je na debelo po 75 par, zgodnji (rdeči) krompir pa po 1 Din kg. — Pomladansko razpoloženje je zavladalo tudi na Krekovem trgu, kjer so naprodaj sadna in druga vrtna drevesa in grmovje. Včeraj so pripeljali iz škofjeloške okolice, z Dobrove in od drugod 8 voz sadnega drevja, vrtnic in grmičevja. Jablane so po 7 do 8 Din, hruške po 10 Din, orehi od 8 do 14 Din, pritlične jablane in hruške od 4 do 10 Din, vrtnice plazalke po 5 Din, plemenite vrtnice po 10 Din. — Zelo živahno je postalo tudi med semeniščem in Jugoslovansko knjigarno, kjer prodajajo spomladi vsakovrstna vrtna in poljska semena. Čebuljček je po 4 Din kg, zelje (kapus) 3 Din žlica, korenje 3 Din žlica, koleraba 1 Din žlica, grah 4 Din liter, salata 1.50 Din žlica. — Vsepovsod na trgu pa se splošno opaža zastoj v kupčiji. Prave živahnosti ni nikjer. Pozna se, da je povsod prodajalcev veliko, kupcev pa malo.

Pozabiti danes ne smemo, zato si zapišimo v zvezek: „Sigurno vsi k Slamiču gremo, tam čaka nas v smetani zrezek“.

⊙ **Sredstva »Pomožne akcije« za brezposelne so izčrpana.** Brezposelnost pa še nadalje traja in še vedno trka na vrata mestnega socijalno političnega urada dan na dan stotine brezposelnih in prosi pomoči. Krediti iz rednega proračuna pa so zelo omejeni in se bo moglo ustreči majhnemu odstotku prosilcev. Zato se obrača »Pomožna akcija« s ponovno prošnjo na vse one delojemalce in delodajalce, ki niso še ničesar prispevali k tej akciji, da plačajo kolikor morejo, če več ne, pa vsaj 1 del celotnega prispevka. Če se bodo vsi zamudniki odzvali temu vabilu, bo omogočeno, da bo »Pomočna akcija« mogla vsaj v delni sedanji izmeri podpirati brezposelne, dokler se v par tednih ne odpre delo in bo s tem naval brezposelnih v veliki meri ponehal. Mestno načelstvo v Ljubljani. Župan in mestni načelnik: Dr. Dinko Puc, l. r.

⊙ **Boj lubadarju.** V gozdovih je iglasto drevje radi mraza in suše preteklih let zelo trpelo. Mnogo drevja se je posušilo, še več ga pa hira. Na takem drevju se najraje vgnezdi lubadar, ki se je tudi že v poletju in jesenl 1932 v izrednem številu pojavil. Z ozirom na veliko nevarnost, ki preti gozdom vsled razširjenja tega škodljivca, se naroča vsem gozdnim posestnikom na podlagi § 29. zakona o gozdih, da nemudoma pregledajo svoje gozdove in odstranijo vse po lubadarju napadeno drevje. Napadeno drevje se spozna na lesenl moki pod luknjicami, ki jih hrošč izvrta, in po smoli, ki izstopa iz teh luknjic. Odstraniti je tudi iglasto drevje, ki se je začelo že sušiti, ki ima polomljene vrhove in katerega zunanjost kaže, da hira. Debla teh dreves se morajo olubiti ter lubje, vršiče in debelejše veje pod nadzorstvom odraslih na varnem kraju previdno sežgati. Tistim posestnikom, ki se ne bi odzvali temu ukazu do 31. marca 1933, se bodo na podlagi § 144. imenovanega zakona izvršila potrebna dela uradnim potom in na njih stroške. Razen tega se bo uvedlo proti njim kazensko postopanje.

⊙ **Nesreča v tovarni.** V tovarni Jugosteyr se je včeraj ponesrečil 59 letni sluga Alojz Simčič. Na glavo mu je padla težka šipa, ki ga je ranila. Simčič je iskal pomoči v bolnišnici. Njegove rane k sreči niso hude.

⊙ **Baker iz medenina.** Na ljubljanskem glavnem kolodvoru je policija včeraj prijela nekega I. Z., z Javornika pri Jesenicah, ki je imel s seboj velik, težek zavoj. V zavoju je policija na svoje začudenje odkrila več medeninastih in bakrenih predmetov v skupni teži 70 kg. Ti predmeti izgledajo kakor sestavni deli industrijskih strojev. Na vprašanje, kje je to blago dobil, je Z. odvrnil, da je vse našel v Selški dolini. Policija pa ima Z.-a že zapisanega in sumi z veliko gotovostjo, da je te bakrene in medeninaste predmete ukradel v kakšni tovarni na Gorenjskem in jih potem prinesel prodat v Ljubljano. Policija poizveduje sedaj za pravim lastnikom teh predmetov. Kdor te predmete pogreša, naj se zglasi na policiji.

⊙ **Modne hlače — pumparce** dobite najceneje pri Preskerju, Sv. Petra cesta 14.

Jesenice

Proslava 50 letnice prevzvišenega g. knezoškofa. V nedeljo ob 10 se je vršila v župni cerkvi slovesna služba božja z orkestrom. Pri popoldanski službi božji pa so otroci slovesno obljubili zvestobo in pokorščino svojemu vladiki. Pri slovesnosti so otroci in ostalo ljudstvo z navdušenjem prepevali. Proslavo je tudi zelo poveličevalo ubrano zvonjenje na predvečer, v nedeljo rano v jutru, dopoldne in popoldne. Slovesnost je bila zaključena s himno »Povsod Boga«. Popoldne so odrasli in otroci prejeli podobice s sliko Prevzvišenega.

Nezgoda kolesarja. V nedeljo 12. t. m. se je ponesrečil s kolesom na Cankarjevi cesti 16 letni Franc Ravnik z Rnardovega trga. Zlomil si je levo nogo nad kolenom. Prepeljali so ga v ljubljansko bolnišnico.

Radio

Programi Radio-Ljubljana:

Četrtek, 16. marca: 12.15 Plošče — 12.45 Dnevne vesti — 13.00 Čas, plošče, borza — 17.30 Salonski kvintet — 18.30 Italijanščina (dr. Stanko Leben) — 19.00 Korist rastlinstva: Naše žitarice, njihova botanična plat (prof. Pengov) — 19.30 Pogovor s poslušalci (Prof. Prezelj) — 20.00 Prenos opere iz Ljubljane »Pri treh mladenkah« — 22.15 Čas ,poročila — 22.30 Plošče.

Petek, 17. marca: 11.15 Šolska ura: Davorin Jenko (J. Lapajne) — 12.15 Plošče — 12.45 Dnevne vesti — 13.00 Čas, plošče, borza — 17.30 Salonski kvintet — 18.00 Kino, časopis, otrok (Stele Andrej) — 18.30 Literarna ura: Zadnje književne novosti (prof. Vodnik) — 19.00 Francoščina (prof. Pressl) — 19.30 Osnovni pojmi geologije (Alojz Peterlin) — 20.00 Simfonični koncert iz Varšave — 22.00 Čas, poročila, plošče .

Drugi programi:

Petek, 17. marca.

Zagreb: 20.05 Prenos simfoničnega koncerta iz Varšave — **Milano:** 21.00 Simfonični koncert — **London:** 22.00 Orkestralni koncert — **Stuttgart:** 20.05 Proslava Riharda Wagnerja: — **Toulouse:** 21.30 Dunajski orkester — 23.00 Simfonični orkester — **Leipzig:** 22.05 Koncert simfoničnega orkestra — **Suisse Romande:** 21.00 Kabaretni večer — **Belgrad:** 20.15 Prenos iz Varšave — **Rim:** 20.45 Pester koncert — **Beromünster:** 20.00 Puccini: »Manon« Lescout«, opera — **Langenberg:** 20.00 Vokalni koncert — **Praga:** 19.30 Gledališki koncert — **Dunaj:** 20.10 »Maria Magdalena«, žaloigra — **München:** 19.25 Zborovni koncert — **Budapest:** 20.45 Ciganska glasba — **Varšava:** 20.15 Simfonični koncert varšavske filharmonije.

Maribor

☐ **Število dobrotnikov naraščа!** Akcija mariborske Protituberkulozne lige za zgradbo tuberkuloznega azila v Mariboru je naletela med prebivalstvom našega mesta na razveseljiv odmev. Mesečni dinarski prispevki, ki jih nabirajo hišni lastniki od stanovanjskih najemnikov, so v prvih dveh mesecih pomnožili gradbeni fond omenjenega azila za razveseljivo vsoto. Pričakovati je, da bo število dobrotnikov lige naraščalo v istem razmerju, kakor doslej. Le v skupnem naponu vseh sil bo mogoče v doglednem času uresničiti načrt lige, ki bo za zdravje našega mesta in cele okolice neprecenljivega pomena.

☐ **Maribor proslavi Wagnerja.** Jutri v petek ob četrt na 9 zvečer se vrši v Ljudski univerzi spominska proslava 50 letnice smrti glasbenega genija Riharda Wagnerja. Njegovo osebnost in umetniško poslanstvo bo očrtal glasbeni pisatelj in priznani raziskovalec Wagnerjevih opernih del dr. Otto Hödel. Da se večer dvigne v umetniško višino, bo zapela operna in koncertna pevka gdč. Greta Berghaus. Na glasoviru jo spremlja prof. Herman Frisch iz Maribora. S predprodajo vstopnic se je že pričelo pri ge. Brišnik in gosp. Höferju.

☐ **Občina oddaja obrtniška dela.** Upravni svet Mestnih podjetij je na svoji zadnji seji razpravljal o oddaji raznih obrtniških del za mestno občino in njena podjetja. Dela iz nekaterih obrtniških panog so se oddala za dobo celega leta, druga polletno, nekatera četrtletno, nekatera pa se bodo oddajala od slučaja do slučaja. Občinska dela so dobili naslednji obrtniki: kleparska Bruderman za dobo enega leta, steklarska Kovačič za pol leta, pečarska Filipič za eno leto, črkoslikarska Franjo Horvat za eno leto, podkovalna Počivalnik za eno leto, dimnikarska: za I. okraj Ertl, za II. okraj Pucelj in za III. okraj Ratej, vsi za dobo enega leta. Slikarska in pleskarska dela se bodo oddajala od slučaja do slučaja, ravnotako nekatera druga dela. Stolpno uro bo navijal in oskrboval tudi letos gosp. Treo.

☐ **Drevi plesni večer Mlakarjevih.** V mestnem gledališču se bo nudil drevi obiskovalcem redek umetniški užitek. Plesni par mednarodnega slovesa Pia in Pino Mlakar priredi večer plesa kot zaključek svojih uspelih nastopov na vseh treh glavnih gledaliških odrih naše države.

☐ **Nadomestki za gotovino.** Mariborski odvetnik dr. Juro Jan, ki je vzbudil kot prvi s svojo brošuro o nadomestnem plačilnem sredstvu zanimanje naših gospodarstvenikov in finančnih strokovnjakov za ta način rešitve iz sedanje denarne krize, je izdal svoje zanimivo gospodarsko delo sedaj tudi v nemščini. Načrt, ki ga v prevodu obravnava, se od prvotnega nekoliko razlikuje.

☐ **Štetje obiskovalcev Jožefovega sejma** priredi Krajevni odbor Rdečega križa v Studencih v nedeljo 19. t. m. V ta namen se bodo prodajali dinarski znaki v korist revni deci. Vsi obiskovalci Jožefovega sejma se naprošajo, da ne odklanjajo teh znakov, ki jih bodo prodajali društveni funkcionarji skupno z zastopniki vseh studenških društev. Istočasno se naprošajo vsa studenška društva, da pošljejo v to svrho vsaj po dva za prodajo znakov določena člana na tozadevni sestanek, ki se vrši jutri dne 17. t. m. ob 19 v občinski pisarni v Studencih.

☐ **Ljudska univerza v Studencih.** Danes v četrtek ob 19 predava gosp. Lintner Rupert o temi: »Med indijskimi fakiri.«

☐ **Občni zbor viničarjev.** Strokovna skupina viničarjev iz mariborskega okoliša ima svoj redni občni zbor v nedeljo 19. marca ob 8 zjutraj v prostorih Delavske zbornice, Sodna ulica 9, III. nadstr. Dnevni red občnega zbora je običajen.

☐ **Povhe režira.** Offenbachovo burleskno opero »Orfej v podzemlju« pripravlja tukajšnje gledališče v režiji bivšega režiserja ljubljanske operete gosp. J. Povheta.

☐ **Šola in dom.** Na II. dekliški meščanski šoli v Cankarjevi ulici bo jutri, dne 17. t. m., ob 16 roditeljski sestanek. Ob priliki sestanka bo predavala dr. Valerija Valjavec o najvažnejših zdravstvenih vprašanjih mladine. Starši učenk, odzovite se vabilu ter se udeležite sestanka v čim večjem številu.

☐ **Uboj dalmatinskega krošnjarja.** Mali senat mariborskega okrožnega sodišča je razpravljal včeraj o žalostnem dogodku, ki se je pripetil lani dne 18. junija v Sv. Vidu pri Ptuju, kjer je bil ubit dalmatinski krošnjar Marjan Sičenica. Dogodek je svoječasno izzval v ptujski okolici in mestu samem mnogo komentarjev ter je tudi za to razpravo vladalo mnogo zanimanja. Obtožnica opisuje dogodek sledeče: Dne 18. junija so se pripeljali v Sv. Vid pri Ptuju z avtomobilom ptujski kavarnar Roman Matz, obtoženi šofer Valter Pajman in še nekateri drugi ptujski meščani. Ko se je avto ustavil pred gostilno Pernat, je prišla po cesti skupina dalmatinskih krošnjarjev, med njimi pokojni Marjan Sičenica, ki je bil nekoliko vinjen, pa je v objestnosti najprej udaril s palico po drevesu, nato pa po blatniku avtomobila. To je kavarnarja Matza tako razjezilo, da je sunil Sičenico v prsi, da se je zakotalil po tleh; pri tem se je raztresla po tleh tudi vsa vsebina krošnje. Dalmatinec se je naglo pobral, zgrabil za kuhinjski nož iz svoje krošnje ter se bližal Matzu. Ta je zval na pomoč, nakar je prihitel Pernat s palico, s katero je udaril Dalmatinca po glavi. Ta pa je izvlekel samokres, pred kateri mše je Pernat umaknil; prihitela sta pa na pomoč dva delavca, ki sta podrla Dalmatinca na tla, da sta mu odletela nož in samokres. Ko se je zopet pobral, je prihitel obtoženi Valter Pajman ter ga udaril z debelim kolom z vso močjo po zatilniku. Sičenica se je zgrudil nezavesten ter nekaj dni zatem umrl v ptujski bolnišnici. — V zvezi s tem dogodkom se je vršila proti nekaterim soudeležencem svoječasno že razprava pred ptujskim okrajnim sodiščem, katerega sodbo je nato izpremenila še druga instanca v Mariboru: Matz in Pernat sta bila obsojena na dva meseca zapora, neki Listvan pa na en mesec. Glavni obtoženec Pajman pa je prišel sedaj pred okrožni senat, ki ga je obsodil na 6 let in 2 meseca robije, razen tega pa na plačilo mesečno 300 Din vdovi pokojnega Sičenica in 400 Din 4 otrokom pokojnika. Kazen ni sprejel. Pajman, ki se je zagovarjal iz svobode, je bil pridržan v zaporu.

☐ **Za borzo dela** Zveze mladih inteligentov so darovali: Mestno načelstvo v Mariboru 1000 Din, učiteljsko društvo za mesto Maribor 500 Din in Protituberkulozna liga v Mariboru 400 Din. Iskrena hvala!

☐ **Koruza.** V občinah mariborskega okraja se še vedno deli koruza za posestnike, ki so bili prizadeti lani po toči. Cena koruze je 90 par za kilogram, postavljena na dom. Koruzo je naročil okrajni kmetijski odbor.

☐ **Pes ga je spravil v bolnišnico.** 25 letni posestnik Josip Glazer iz Košakov je napravil včeraj znanje s hudim psom, ki mu je pomeril hlače ter pri tem iztrgal tudi kos mesa iz meč. Ranjenega Glazerja so reševalci prepeljali v mariborsko bolnišnico.

☐ **Radi pretepa na bolniško postelj.** V mariborsko bolnišnico so prepeljali mariborski reševalci včeraj 45 letnega posestnika Antona Laha iz Zgornje Polskave. Izkupil je v pretepu nekaj hudih udarcev ter zadobil poškodbe na glavi in obeh rokah.

☐ **Na Polskavi zopet požigalci.** Rdeči petelin se je pojavil zopet na Polskavi. Zgorelo je gospodarsko poslopje posestnika Šeterja v Spodnji Polskavi. Pravijo, da je bila na delu zlobna roka požigalca ki ga zasleduje orožništvo.

☐ **Nevaren padec z lokomotive.** V kurilnici se je včeraj popoldne ponesrečil 40-letni ključavničar Franc Zelenko. Pri pregledovanju lokomotive je padel s stroja ter dobil na tračnicah hude poškodbe. Prepeljali so ga v bolnišnico.

☐ **Nevaren bencin.** V pivovarni Union se je ponesrečil 42-letni strojnik Alojz Glavninger. Eksplodirala mu je bencinska svetilka ter mu je plamen ožgal obraz. Dobil je hude poškodbe. Prepeljali so ga v bolnišnico.

☐ **Zadavljena starka v Rušah.** Zagoneten zločin so odkrili v Rušah. 60-letno kočarico Marijo Hafner so našli v stanovanju njene hišice zadavljeno. Obleko je imela vso osmojeno. Dogodek je vzbudil v Rušah umevno pozornost in razburjenje. Orožniki preiskujejo zagonetni zločin, ki pa do sedaj še ni pojasnjen.

Za mesto in deželo za malo in veliko

PALMA

GUMI PODPETNIKE IN PALMA GUMI USNJE ZA PODPLATE

Odporno pri vsakem vremenu, poceni, ne drsi, zelo trajno:

Dobi se pri vsakem čevljarskem mojstru.

JUGOSL. IZDELEK

Kulturni obzornik

Gostovanje Josipa Križaja

Naš rojak, Josip Križaj, basist zagrebške opere, je te dni prišel k nam v gostovanje. V torek zvečer je nastopil v Gounod-jevi operi »Faust« v vlogi Mefista. S to predstavo pa je bila združena mirna in skromna, a vendar prisrčna proslava 25 letnice njegovega umetniškega delovanja. Že skoro profana je postala trajno ponavljajoča se pesem o trnjevi poti, ki jo mora prehoditi umetnik, a vendar ostaja radi svoje nespremenljive resničnosti še vedno živa z vsemi svojimi težavami in trpljenjem, pa tudi resničnimi lepotami notranjega zadoščenja, ki so s tem zvezane. Tudi o Križaju bi lahko to pesem povedali. Toda čemu? On je svojo pot prehodil, danes pa so uspehi njegovega truda tako vidni in veliki, da doseza z njimi priznanja, ne le doma, temveč tudi v tujini. V omenjenem nastopu smo zopet občutili njegove pevske in igralske vrline. Vloga Mefista je sicer jako hvaležna, a zahteva istočasno za uveljavljenje tudi skladnih kvalitet velike obsežnosti. Križaj jih ima; njegov sočen, žameten organ, ki ga v kantilenah plemenito uporablja, je vezan s človekom izrazitih igralskih sposobnosti in v tej harmonični enoti je kreativna sila, ki prepričuje. In če je njegov Mefisto malce patetičen, leži temu dejstvu vzrok v njegovem pojmovanju tega močnega oderskega pojava. Dokazal pa je že v drugih vlogah, da more priti tudi do notranjih psiholoških globin, ki jim zna v igri dati prepričevalne izraznosti.

V ostalem je ta predstava imela nizek nivô. Če priznamo plemenito kreacijo ge. Gjungjenčeve kot Margarete in skladno podajanje g. Janka kot Valentina, pa moramo ugotoviti, da se v vlogi Fausta g. Banovec žal ne more dosti prepričevalno uveljaviti in tudi ga. Poličeva ne v vlogi Sibla. — Zelo borna je bila režija in prav tako zastarela inscenacija. Orkester je bil sicer dosti temperiran, a večkrat intonančno nečist. Orgle so razglašene in z orkestrom v intonaciji neizenačene. — Predstava bi spričo sposobnosti, ki jih imamo na razpolago, pač lahko vse drugače izgledala.

Gledališče je bilo polno občinstva, ki je jubilantu izkazalo izrazito naklonjenost. Igralci pa so ga obsuli z venci in darili. V. U.

Zdravko Ocvirk: Daritev življenja

Opremil in ilustriral Karel Kregar. Založba Plamen. Tiskala Jugoslov. tiskarna. — Drobna zbirka drobnih, čisto liričnih in refleksivno liričnih pesmi, ki so se vzbudile v nemirnem, poslednje resnice iskajočem človeku. Ocvirka je tako prevzela lastna bolna mladost, ki je brez luči, da ne vidi razen sebe nikogar in nikamor. Mimo problemov gre, ki trenutno gnečijo dušo človeštva. Njegove pesmi so le kot lahno brenkanje, bežen dotik duš, ali kot plahe lučke. Te lučke pa bolno trepetljajo, ko išče pesnik resnice, brez katere njegovo življenje ne more živeti. Ko pa je iskalec zadnje razvozljive skrivnosti že brez moči, zaprosi: O daj, Gospod, o daj mi luč, da bom dotipal cesto, kot slepec, ki dotipa v mesto, do Tebe rad bi našel pot... Kot rečeno, Ocvirkove pesmi so pesmi le enega človeka. Kljub ozkemu krogu, v katerem pesmi pojo, pa priča pričujoča zbirka, da je Zdravko Ocvirk dober lirik, ki se bo morebiti prečistil v dnevih borb in ognja in takrat bo zajel v globino svojega in morda še tisočih drugih src. L. G.

Dramatizacija Stankovićeve „Nečiste krvi“

Bora Stanković je Balkanec v polnem pomenu besede. Samorasel, zelo malo vplivan od zunaj, najmanj še z zapada, izredno občutljiv, v nekem smislu vezan za patriarhalno občutje Južne Srbije, zlasti njegovega domačega kraja Vranja, na premnogih mestih direktno rasno strasten. Njegov roman »Nečista krv« pomeni datum v srbski književnosti. Ni neosnovano mnenje Jovana Skerlića, ko pravi, da je Stanković »možda najjači talenat koji je ikad bio u srpskoj književnosti«. Malo je dal Stanković iz sebe za dvajset let, ker on je težko pisal. Sam je ob neki priložnosti izjavil:

»Ne, ja ne volim da radim. I teško je to: to je, kao kad čovek uzme da kopa...«

Ali kar je napisal, bo ostalo. Zlasti njegov najmočnejši tekst, roman »Nečista krv«. Pred nekaj tedni je izšel italijanski prevod romana, ki je bil silno animirano sprejet.

Ko nameravam spregovoriti par besedi o dramatizaciji »Nečiste krvi«, moram takoj podčrtati dejstvo, da je na to mislil že sam pisatelj. V zapuščini je pustil manjši dramatizirani odlomek svojega romana. Po njegovi smrti je še nekaj drugih književnikov poskušalo spraviti na deske to Stankovićevo romansko veleumetnino. Uspel ni nobeden in belgrajsko gledališče rokopisov ni sprejelo. Pač pa se je letos posrečilo Stankovićevemu rojaku **Aritonu Mihajloviću**, da je svojo dramatizacijo »Nečiste krvi« tudi izvedel, in sicer v belgrajskem narodnem gledališču.

Problem dramatizacije je zapleten, težak. Mnenja sem, da je Stankovićev roman umetnina zase, kakor je vsak roman sploh, in da dramatizacija nikdar ne more uspeti, vsaj ne umetniško uspeti. Zdi se mi celo, da je sam Stanković, ki je gotovo najboljše poznal svojevrstnost svojega romana ,občutil, kako nemogoče delo je spravljati njegov roman v dramsko obliko. Zaradi tega je tudi opustil že začeto delo. Stankovićev roman je široka panorama južnosrbskega Vranja, razsežen po koncepciji, bogat v podrobnostih in ni niti zdaleč enotno se razvijajoča zgodba. So scene v romanu, ki jih v drami ni mogoče podati s tisto silo in tragičnostjo kot v romanu (n. pr. scena v amamu); na drugi strani pa stojim na stališču, da mora biti dramatizacija romana odgovarjajoča, ekvivalentna umetnina. Tega pri Mihajlovićevi dramatizaciji ni. On je zelo večče eksperimentiral. Celo najkočljivejših scen iz romana se ni zbal, ampak jih je skušal podati na odru. Vendar je, koncem koncev, njegova dramatizacija le zbirka slik, ki naj bi dramatsko ponazorile ogromno in zapleteno notranje dogajanje romana. Prirejevalec je bil, radi zahtevane efektnosti, prisiljen, da posamezne scene in dogodke stesni, stilizira. Tu je zopet slabo uspel. Res je, da so posamezni prizori v Stankovićevem romanu divji, do konca intimni, ponekod celo brutalni, ali vsa ta divjost, brutalnost je osnovana, je psihološko podprta. Dramatizator je že tako delikatno snov še pognal v ekstremnost, kar je nujno peljalo k potvorjenosti, izobličenosti, potenciranosti efekta in »brutalizaciji snovi v romanu« (Bogdanović).

Dramatizacija »Nečiste krvi« je od strani občinstva sprejeta zelo laskavo. Na drugi strani pa so posamezni kritiki dokaj neugodno pisali o njej. T. P.

•

Na Kitajskem pripravljajo drugo izdajo izklesanega dela T o m a ž a A k v i n a: **Summa Theologica.** Prvi kitajski prevod tega epohalnega sestava je izhajal v letih 1606—1682. Zdaj je to seveda le še zgodovinska redkost, zategadelj zahtevajo vsi kitajski teološki učenjaki to knjigo za učilo svojih slušateljev.

Okrajšani angleški jezik. Petdeset angleških pisateljev, učenjakov in politikov je izdalo spomenico, v kateri so se izrekli za čim večjo okrajšavo angleškega jezika. Kajpada je pomen imenovane spomenice v tem, da bi si okrajšani in poenostavljeni angleški jezik utrl pot v vse plasti kulturnega in svetovnoprometnega značaja.

Blagajna Noblove ustanove. Odbor Noblove ustanove je objavil svoje blagajniško poročilo za leto 1932. Skupno premoženje ustanove znaša 46,337.696 švedskih kron, a za preteklo leto je bilo izplačanih 851.655 kron v nagradne namene. Potemtakem je prejel slehernl nagrajenec (pet jih je bilo) po 170.331 švedskih kron.